

Телешман Юлія. Вплив казки на формування моральних і духовних цінностей дитини / Юлія Телешман// Педагогічні ідеї Івана Франка в освіті сьогодення : збірн. наук. праць / за ред. проф. О.Є. Антонової, доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2016. – 383 с. – С.189-191.

Телешман Юлія,

студентка 12 групи ННІ іноземної філології.

Науковий керівник: докт. пед. наук, професор О.Є. Антонова

Вплив казки на формування моральних і духовних цінностей дитини

Актуальність цієї теми зумовлюється важливістю формування в особистості дитини позитивних рис характеру, світогляду і світобачення, та потреби у пізнанні й освоєнні навколишнього світу.

Мета статті – визначити місце казок у різнобічному розвитку дитини.

Дослідження проблеми становлення моральної та духовної сфери особистості дозволило виокремити різноманітні форми, методи та засоби виховання, які мають певний вплив на особистість. Сюди ми відносимо: *надбання* матеріальної та духовної культури (художню, наукову літературу, радіо, телебачення, Інтернет, предмети образотворчого, театрального, кіномистецтва тощо), *форми і методи* виховної роботи (збори, лекції, диспути, бесіди, конференції, гуртки, ігри, спортивна діяльність тощо). Більшою мірою, дієвість усіх вище зазначених засобів виховання залежить від того, наскільки у виховному процесі задіяна праця молодої людини над собою, природа, надбання національної культури (казки, легенди, колискові пісні, обряди, звичаї та ін.).

Розвиток дитини нерозривно пов'язаний з розвитком її образного бачення. Мистецтво може забезпечити сприйняття образів світу, форми, звуку та гри цими образами. У літературній галузі матеріалами сприймання та гри є мова, образи, мотиви, типи, сюжети та їх еволюція. Літературний

художній образ, потрапляючи до свідомості дитини, набуває нові неочікувані виміри. Він перетворюється, доуявляється, твориться заново, стає ігровим. І не тому, що діти використовують його у грі, а тому, що він сам стає творчою смисловою грою. Це безкорислива, непередбачувана, безкінечна, радісна і чудова гра. Дитина стає співавтором літературного твору, домислюючи, придумуючи, перетворюючи його, розвиває думку, відточує слово – мову, як рідну, так і іноземну [2, с. 12].

Серед різноманітних жанрів літератури, які використовуються у роботі з дітьми, необхідно відмітити *казку*. Аналіз науково-педагогічної та психологічної літератури дозволив зробити такий висновок: *по-перше*, казка впливає на психічний розвиток дитини: розвиває почуття, мислення, уяву, фантазію, сприймання, волю. *По-друге*, розвиває розуміння мови на слух, словник, зв'язне мовлення, формує правильну граматичну будову, виховує звукову культуру. *По-третьє*, казка навчає, виховує і соціалізує. Також казка виконує терапевтичну функцію: урівноважує нервову систему, викликає позитивні емоції та здійснює мовно-корекційний вплив.

Багато поколінь українських дітей виростили та виховувалися на казках нашого співвітчизника, письменника, поета, публіциста, перекладача, ученого та чудового казкаря – Івана Франка. Він перший в українській літературі почав звертатися у своїх творах до дітей. Письменник почав активно працювати в галузі дитячої літератури починаючи з 1890р., розробляючи такі її жанри, як казки, байки, пісні, а також оповідання, повісті, поеми, репрезентовані для дітей середнього та старшого віку. З-під пера великого митця, вийшли такі відомі на весь світ дитячі твори, як: „Лис Микита” (1890), „Киця” (1891), „Лисиця сповідниця” (1891), „Медвідь” (1894), „Лисова пригода” (1894), збірка „Коли ще, звірі говорили” (1899), а також віршований переклад М. Сервантеса „Дон-Кіхот” (1891), „Коваль Бассім”, „Абу-Каземові капці” (1895 р.) тощо.

У казках Франка закладена своєрідна „моральна концепція цінності активного добра”, допомоги знедоленим, чуйності та співчуття та потенційні можливості, щодо виховання особистості школяра.

Відомо, що молодший шкільний вік важливий період у житті дитини, коли активно розвиваються інтереси і звички, формується характер і поведінка. Вікові та психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку розглядають І. Бех, Л. Божович, М. Левківський, А. Люблинська, В. Павленко та ін. Автори зазначають, що молодший шкільний вік є сенситивний для розвитку особистості дитини. У сприйманні молодших школярів відбивається цілеспрямоване довільне спостереження за об'єктом, підпорядковується поставленій меті. Сприймання пов'язане з емоціями. Дитина сприймає світ через свої почуття, зосереджує увагу на тому, що її збуджує, викликає інтерес. Дитина помічає окремі явища, але не здатна їх поєднати, синтезувати в ціле. У цьому віці здійснюється інтенсивне формування довільного та усвідомленого запам'ятовування, пам'ять набуває яскраво вираженого пізнавального характеру [5, с. 94]. Тому саме казкою – цим захоплюючим, фантастичним, ігровим жанром найлегше розвивати у дитині високі моральні якості.

Одна з найвідоміших казок „Фарбований Лис”, переносить дитину в світ звірів, але не про звірів йдеться. І діти ясно відчують це. Казка І. Франка „Фарбований Лис”, вчить нас не бути пихатими і занадто самовпевненими без потреби. Лис Микита, про якого розповідається у казці, був спритним і хитрим, він міг би щасливо жити, але сам собі все зіпсував: „незвичайне щастя та його хитрість зробили його страшенно гордим. Йому здавалося, що нема нічого неможливого для нього”. Неможливо довго замилювати очі, удавати з себе когось іншого: тільки пихатість не дала змоги хитрому Лисові зрозуміти таку просту річ. Казка доносить до дітей, що не варто бути схожим на хвалькуватого, зарозумілого, користолюбного, брехливого, пихатого Лиса, треба розумно оцінювати власні можливості та не брехати ані собі, ані іншим. Риси вдачі цього казкового персонажу

викликають у дітей окрім сміху, ще й осуд. Тому ця казка формує у дітей такі риси характеру: чесність, скромність, дружелюбність, доброзичливість.

Отже, казки мають великий вплив на формування моральних і духовних цінностей дитини, рис характеру, світогляду, поглядів, відносин з іншими людьми. Крім того, захоплені казкою діти простіше засвоюють програмовий матеріал, здобувають нові знання, уміння і навички, а процес навчання стає цікавим, у дітей створюється робочий настрій, долаються труднощі, знімається втома, напруга і підтримується увага протягом заняття.

Список використаних джерел

1. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Волинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
2. Деннич М. Творческая визуализация: практическое руководство / Деннич М., Филликс С. – К. : София, 1999. – 256 с.
3. Павленко В.В. Іван Франко і місце казки у різнобічному розвитку дітей / В.В. Павленко // Спадщина Івана Франка в контексті української освіти та культури // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, магістрів, студентів, 14-15 листопада 2006 р. / [за редакцією Березок О.С., Власенко О.В., Осадчої З.А.]. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2006. – 250 с. – С. 93–99.
4. Павлюк Р.О. Психолого-педагогічний та лінгвістичний потенціал казки / Р.О. Павлюк // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Серія «Педагогічні науки». – Випуск 3–4 (55–56). – Полтава, 2007. – С. 209–217.
5. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць. – Київ-Житомир: ЖДУ, 2004. – Кн. 11. – 356 с.